

A.7.3.3

Oudedagsvoorzieningen voor de Zelfstandig Ondernemer

drs. J.A.L. Borremans en drs. R. van Wijk-Van der Schoot*

1 Inleiding

In dit hoofdstuk staan we stil bij de oudedagsvoorzieningen voor de zelfstandig ondernemer. In tegenstelling tot de directeur-groothouder (dga) wordt de zelfstandig ondernemer niet als werknemer gezien. Het Nederlandse stelsel van oudedagsvoorzieningen is onderverdeeld in drie pijlers. De eerste pijler bestaat uit de overheidsvoorzieningen voor de oudedag (AOW). De tweede pijler bestaat uit de oudedagsvoorzieningen van de werkgever (pensioen). De derde pijler bestaat uit de individuele oudedagsvoorzieningen (lijfrente en overige voorzieningen, zoals sparen en beleggen). Een werknemer bouwt pensioen op, de oudedagsvoorziening in de tweede pijler, dat fiscaal gefaciliteerd wordt door de pensioenregels in de Wet op de loonbelasting 1964. Een ondernemer niet. De Wet op de loonbelasting 1964 en de Pensioenwet zijn daarom niet van toepassing, behalve in een paar uitzonderingsgevallen. De beperktere mogelijkheden van ondernemers om oudedagsvoorzieningen op te bouwen zijn de laatste tijd veelvuldig aan de orde geweest. Het lijkt maatschappelijk gewenst om ondernemers meer mogelijk-

* Drs. J.A.L. Borremans is partner van LNBB actuarissen + pensioenconsultants te Amersfoort en Dordrecht en mevrouw drs. R. van Wijk – van der Schoot is werkzaam als pensioenconsultant bij LNBB actuarissen + pensioenconsultant. LNBB is gespecialiseerd in fiscale, juridische, actuariële en verzekeringstechnische pensioenadviesring aan ondernemers en hun ondernemingen. Voor meer publicaties www.lnbb.nl.

heden te bieden om tegen vergelijkbare kosten een oudedagsvoorziening te kunnen realiseren.

In dit hoofdstuk staan we achtereenvolgens stil bij de definitie van zelfstandig ondernemer, de plaats van de ondernemer in de Pensioenwet en de Wet op de Beroepspensioenregelingen. Daarna staan we uitgebreid stil bij de oudedagsfaciliteiten in de Wet op de inkomstenbelasting 1964 en gaan we in op de maatschappelijke ontwikkelingen zoals het aangekondigde pensioenfonds voor de zelfstandig ondernemer. We sluiten af met enkele conclusies.

2 De ontwikkeling van het zelfstandig ondernemerschap in Nederland

Het kan de lezer niet ontgaan zijn dat er veel aandacht voor de positie van de zelfstandig ondernemer is. Het zelfstandig ondernemerschap is een niet meer weg te denken arbeidsvorm in ons land. Steeds meer mensen kiezen de onzekerheid van het zelfstandig ondernemerschap boven de zekerheid van het arbeidscontract voor onbepaalde tijd. Hoewel de economische crisis die ons land in de afgelopen jaren heeft getroffen deze overstap ook heeft afgedwongen. Het verlies van een vaste baan en de wens om vooral betrokken te blijven in het arbeidsproces weegt soms ook zwaarder dan het willen of kunnen leven van een werkloosheidsuitkering.

Deze verschuiving in veranderende arbeidsverbanden komen ook terug in de statistieken.

Tabel 1: verhouding vast - flexibel (bron: cbs pb 14-02-2014)

	2008	2013
Netto arbeidsparticipatie in Nederland (15-65 jaar)	68,2%	66,1%
Werkzame beroepsbevolking	7.501.000	7.283.000
waarvan zelfstandig	1.038.000 (13,8%)	1.123.000 (15,4%)
waarvan werknemers met flexibele arbeidsrelatie	1.132.000 (15,0%)	1.215.000 (16,7%)
waarvan werknemers vaste arbeidsrelatie	5.330.000 (71,2%)	4.946.000 (67,9%)

Uit onderzoek ¹ blijkt dat ruim 400.000 zelfstandigen een eigen onderneming drijft voor tenminste 15 uren in de week zonder medeondernemer. Dit is de groep die gemakshalve de zelfstandigen zonder personeel of zzp-er wordt genoemd. 350.000 zelfstandigen heeft wel personeel. Voor de groep zzp-ers geldt dat ongeveer 50% van de zelfstandigen een pensioen gaat bereiken dat overeenkomt met 70% van het jaarinkomen. 25% heeft een pensioen dat minder is dan 50%. Dat is met inbegrip van de AOW-uitkering. Kanttekening moet hierbij wel geplaatst worden. De uitkomsten van dit onderzoek zijn gebaseerd op informatie uit 2010. Middelen om aan te wenden voor pensioenopbouw zijn erg gevoelig voor de economische situatie en hierbij is niet gekeken naar andere bronnen zoals onderneming, woning, vermogen. Desondanks heeft het kabinet hieruit de conclusie getrokken dat ook zzp-ers zich meer bewust moeten worden van de eigen verantwoordelijkheid om te zorgen voor een passende oudedagsvoorziening en initiatieven, zoals het pensioenfonds voor zzp-ers, stimuleert.

Wie is zelfstandig ondernemer?

Een zelfstandig ondernemer is iemand voor wiens rekening een onderneming wordt gedreven². Zijn inkomsten bestaan niet uit loon, maar hij geniet winst uit onderneming. Binnen deze onderneming kan hij personeel in dienst hebben, maar hij kan ook de enige persoon zijn die werkzaam is binnen de onderneming, een zogenoemde zelfstandige zonder personeel (zzp-er). Het inkomen van de zelfstandig ondernemer is direct afhankelijk van de resultaten van zijn onderneming. Hierin verschilt hij van een werknemer. Een werknemer is degene die krachtens arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht of publiekrechtelijke aanstelling arbeid verricht voor een werkgever³. De werknemer ontvangt loon, grotendeels onafhankelijk van de resultaten van de onder-

1. *Pensioen van zelfstandigen, Onderzoek naar de oorzaken van beperkte pensioenopbouw van zelfstandigen en mogelijke oplossingsrichtingen hiervoor*. Ministerie van Sociale Zaken en werkgelegenheid, Ministerie van Financiën en Ministerie van Economische Zaken. Januari 2013 (*kamerstuk* 31 311, nr. 97).

2. Art. 3.4 Wet IB 2001.

3. Art. 1 PW.

neming waarvoor hij werkt. Een uitzondering hierop is de dga, wiens inkomen wel ten minste indirect, afhankelijk is van het resultaat van de vennootschap. De dga zal in zijn dubbelrol als werkgever en werknemer de financiële situatie van de vennootschap immers mee laten wegen in de vaststelling van zijn eigen arbeidsbeloning.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer is uit dienst getreden bij zijn werkgever. Vervolgens voert hij voor zijn eigen rekening en risico schilderwerkzaamheden uit. In eerste instantie doet hij dat alleen. Hij is een zogenoemde zzp'er. Na verloop van tijd krijgt hij steeds meer opdrachten en besluit twee oud collega's in dienst te nemen. Deze werknemers stuurt hij aan en zij voeren schilderwerkzaamheden uit in opdracht van hem. De heer Z. Ondernemer is op dat moment nog steeds zelfstandig ondernemer. De oud-collega's zijn werknemers. De onderneming blijft echter groeien en de heer Z. Ondernemer besluit om zijn onderneming voort te zetten binnen een vennootschap. Hij treedt in dienst bij deze vennootschap net als de andere werknemers van de onderneming. Vanaf dat moment is de heer Z. Ondernemer geen zelfstandig ondernemer meer, maar directeur-groootaandeelhouder van een vennootschap. Hij draagt dan immers niet meer zelf het risico voor de activiteiten.

De zelfstandig ondernemer heeft gedeeltelijk dezelfde mogelijkheden om pensioen op te bouwen als de werknemer in loondienst. Maar kent ook een aantal unieke mogelijkheden tot het invullen van zijn oudagsvoorziening. Hieronder vindt u de overeenkomsten en verschillen op een rij:

Tabel 2: de drie pijlers in een notendop

	Zelfstandig ondernemer	Werknemer in arbeidsrelatie
1e pijler: AOW	ja	Ja
2e pijler: (werknemerspensioenpijler)		
Pensioenwet:		
*verplichte deelname in bedrijfstakpensioenfondsen	Ja, patroonsregeling	Ja
* vrijwillige voortzetting bedrijfstakpensioenfondsen	Ja	Ja
* collectieve pensioenregeling bij levensverzekeraar	nee	Ja
* vrijwillige voortzetting bij levensverzekeraar	Ja	Ja
* collectieve pensioenregeling bij PPI ¹	nee	Ja
* vrijwillige voortzetting bij PPI	ja	Ja
* pensioen in eigen beheer (BV)	nee	nee
* deelname aan beroepspensioenregeling	ja	nee
3e pijler: (individueel aanvullend pensioen):		
* oudedagsreserve	ja	nee
* stakingswinstfaciliteit	ja	nee
* verzekerings- en/of bancaire lijfrente	ja	ja
Nieuw: netto lijfrente vanaf 2015	ja	ja
Nieuw: pensioenfondsen voor de zzp-er	ja	nee
* eigen woning/ overig box 3 vermogen	ja	ja

1. De PremiePensioenInstelling is een uitvoeringsvehicel dat sinds 2010 in de wet is opgenomen. Een PPI mag slechts pensioenregelingen uitvoeren die te kwalificeren zijn als zuivere premieovereenkomsten. Dit zijn beschikbare premieregelingen waarbij de premie wordt belegd in (life cycle-) beleggingsfondsen. De PPI mag geen biometrisch risico lopen. Het mag, met andere woorden, geen overlijdens- of arbeidsongeschiktheidsrisico's voor haar rekening nemen. Deze moeten elders (bij een verzekeraar) worden verzekerd door de werkgever. De PPI kan daarin wel bemiddelen overigens.

In deze leidraad verdiepen we vooral de tweede en derde pijler voorzieningen.

3 **Pensioen voor de zelfstandig ondernemer volgens de Pensioenwet**

De Pensioenwet ziet in beginsel op het pensioen van de werknemer en niet op de zelfstandig ondernemer. Indien er sprake is van een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds wordt het toepassingsgebied van de Pensioenwet echter uitgebreid, waardoor deze ook van toepassing is op de persoon die als zelfstandige onder de werkingssfeer valt van een door een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds uitgevoerde pensioenregeling. Dit wordt ook wel patroonsregeling genoemd.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer is een eigen onderneming gestart. Voor zijn eigen rekening en risico voert hij schilderwerkzaamheden uit. Met uitzondering van directeuren-grootaandeelhouders is iedereen die werkzaam is in de schildersbranche verplicht deelnemer in het Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf, kortweg BPF Schilders genoemd.

Lang niet alle zelfstandig ondernemers zijn werkzaam in een branche waarbij de zelfstandige onder de werkingssfeer van het verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds valt. Voor zelfstandig ondernemers waar dit niet voor geldt, is er nog een andere mogelijkheid om pensioen op te bouwen in de zin van de Pensioenwet. Deze mogelijkheid doet zich voor als het zelfstandig ondernemerschap volgt op een periode als werknemer. In dat geval kan hij gebruikmaken van de mogelijkheden tot *vrijwillige voortzetting* van de pensioenregeling die hij als werknemer had. Dit kan gedurende maximaal tien jaar, daarbij zijn ook de premies aftrekbaar voor de Inkomstenbelasting. Een pensioenuitvoerder is echter niet verplicht de mogelijkheid tot vrijwillige voortzetting te bieden.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer heeft ervoor gekozen om na zijn dienstverband bij een groot adviesbureau een nieuwe carrière te beginnen als zelfstandige consultant. Als hij de bij een verzekeraar ondergebrachte pensioenregeling die hij als werknemer had voort wil zetten dan moet hij nagaan of de verzekeraar van zijn pensioenregeling hiertoe de mogelijkheid biedt. Als de pensioenuitvoerder die mogelijkheid biedt dan kan hij zijn pensioenopbouw maximaal tien jaar voortzetten met aftrekbaarheid van de pensioenpremie.

4 Adviestips Pensioen voor de zelfstandig ondernemer in een beroepspensioenregeling

In een aantal beroepsgroepen zijn de beroepsgenoten een beroepspensioenregeling overeengekomen. Dit is onder meer aan de orde voor notarissen, apothekers, artsen, dierenartsen, fysiotherapeuten en tandartsen. Een zelfstandig ondernemer die een dergelijk beroep uitoefent is veelal verplicht om deel te nemen aan deze beroepspensioenregeling.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer opent zijn eigen apotheek. De beroepsgroep van apothekers heeft een eigen beroepspensioenregeling. De heer Z. Ondernemer moet hier verplicht aan deelnemen.

Deelname aan een beroepspensioenregeling betekent overigens niet dat de opbouw van oudedagsvoorzieningen op andere, fiscaal gefaciliteerde wijze, niet meer mogelijk is. Echter, of er ruimte is voor aanvullende opbouw hangt af van de kwaliteit van de beroepspensioenregeling en het fiscale regime waarbinnen de aanvullende opbouw plaatsvindt.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer, apotheker, besluit na vijf jaar om zijn onderneming voort te zetten in de vorm van een besloten vennootschap. Hoewel hij als dga wordt beschouwd, bouwt hij nog steeds

pensioenrechten op in de beroepspensioenregeling. Zou hij daarnaast nog pensioen willen opbouwen als werknemer, door bijvoorbeeld de vorming van een pensioenvoorziening binnen de eigen BV, dan moet de opbouw in de beroepspensioenregeling, voor zover toe te rekenen aan de diensttijd binnen de eigen BV hierop in mindering worden gebracht.

5 **Mogelijkheden voor de zelfstandig ondernemer die geen pensioen kan opbouwen**

Voor de meeste zelfstandig ondernemers geldt echter dat zij niet onder de werkingssfeer van een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds vallen en dat er ook geen beroepspensioenregeling van toepassing is. Deze zelfstandig ondernemers kunnen geen pensioen opbouwen, maar hebben wel een andere mogelijkheid om een oudedagsvoorziening te realiseren. Deze mogelijkheden vallen allemaal onder de derde pijler, en worden qua vorm bepaald door de Wet op de inkomstenbelasting 1964.

Vorming oudedagsreserve

Speciaal voor zelfstandig ondernemers is er de mogelijkheid om een oudedagsreserve op te nemen op de balans van de onderneming. Aan de vorming en hoogte van deze oudedagsreserve zijn wel een aantal voorwaarden verbonden.

Het wetsvoorstel en de novelle Wet verlaging maximumopbouw- en premiepercentages pensioen en maximering pensioengevend inkomen en het Belastingplan 2014 zijn in mei 2014 aangenomen. Hoewel de aandacht voornamelijk is uitgegaan naar de implicaties van deze wet voor de opbouw van pensioen in de tweede pijler, grijpt deze Wet wel degelijk ook in in de derde pijler. Evenals in de tweede pijler wordt de fiscaal gefaciliteerde aanvullende pensioenopbouw in de derde pijler fors beperkt. Deze leidraad beperkt zich tot de regels zoals die gaan gelden vanaf 2015. Wel wordt aangegeven op welke onderdelen er sprake is van een verandering ten opzichte van de huidige regels.

Om gebruik te maken van de oudedagsreserve moet de ondernemer voldoen aan de volgende criteria:

1. Er moet echt sprake zijn van het drijven van een onderneming. Dat wil zeggen dat de ondernemer wordt gebonden door de verbintenissen van de onderneming met derden.
2. De ondernemer heeft de AOW-gerechtigde leeftijd nog niet bereikt.
3. De ondernemer moet voldoen aan het uren criterium. Hieronder wordt verstaan dat de ondernemer gedurende het jaar ten minste 1225 uren besteedt aan werkzaamheden ten behoeve van zijn onderneming.
4. Indien de onderneming deel uitmaakt van een samenwerkingsverband met een of meer met de ondernemer verbonden personen moet er sprake zijn van een gebruikelijk samenwerkingsverband, zoals een vennootschap onder firma.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer is 53 jaar en is werkzaam als zelfstandig consultant. Dit gaat zeer voorspoedig en hij heeft dan ook altijd meer dan voldoende opdrachten. Hij besteed jaarlijks meer dan de minimale 1225 uren aan zijn onderneming. De heer Z. Ondernemer is een ondernemer die een oudedagsreserve kan vormen. Hij heeft echter zoveel opdrachten dat hij nauwelijks nog toe komt aan het voeren van de benodigde administratie. Gelukkig is zijn 45 jarige vrouw bereid om hem hierbij te helpen. Zij is hier ook meer dan 1225 uur per jaar mee bezig. De werkzaamheden die zij verricht zijn echter van ondersteunende aard en in dat geval is er geen sprake van een gebruikelijke samenwerking. Mevrouw Ondernemer kan daardoor geen oudedagsreserve vormen.

De hoogte van de te vormen oudedagsreserve is aan een aantal regels gebonden:

1. De ondernemer mag jaarlijks 9,8% (2014: 10,9%) van de winst uit onderneming toevoegen aan de oudedagsreserve met een maximum € 8.640 (2014: € 9.542). Dit maximum wordt bereikt als de winst ten minste € 88.163 bedraagt. Met dien verstande dat het percentage met 0,36% punt wordt verlaagd voor ieder jaar dat de pensioengerechtigde leeftijd in de tweede pijler (dus niet de AOW-gerechtigde leeftijd!) wordt gewijzigd. Dit wordt voor het eerst per 1

januari 2015 beoordeeld. De ratio hierachter is dat als in de tweede pijler de pensioenleeftijd verschuift van thans 67 jaar naar 68 jaar, de premie-inleg naar verwachting daalt. Om dat effect ook te realiseren in de oudedagsreserve wordt de inleg verlaagd.

2. Deze toevoeging mag niet meer bedragen dan het bedrag waarmee het ondernemingsvermogen aan het eind van het kalenderjaar de oudedagsreserve aan het begin van het kalenderjaar te boven gaat.
3. De toevoeging moet verminderd worden met de bijdragen uit hoofde van pensioenregelingen. Hiermee wordt het verband gelegd met bijvoorbeeld de deelname aan een bedrijfstakpensioenregeling.
4. Als de oudedagsreserve het ondernemingsvermogen overtreft dan moet de oudedagsreserve verplicht afnemen tot het ondernemingsvermogen als de onderneming geheel of gedeeltelijk gestaakt wordt, de belastingplichtige de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt heeft of de belastingplichtige in het kalenderjaar en het eraan voorafgaande jaar niet (meer) aan het urencriterium voldoet. Het bedrag van de afneming wordt in de winst opgenomen.
5. Een verplichte afname van de oudedagsreserve in voorgaande jaren kan als het ondernemingsvermogen toeneemt in later jaren ingehaald worden door een extra toevoeging aan de oudedagsreserve ter hoogte van de afname.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer geniet in 2015 een winst uit onderneming van € 100.000,-. Zijn oudedagsreserve aan het begin van het kalenderjaar bedraagt (euro) 25.000. Het ondernemingsvermogen aan het eind van het kalenderjaar bedraagt (euro) 50.000. Een toevoeging aan de oudedagsreserve van 9,8% van de winst bedraagt (euro) 9.800. Dit is echter hoger dan het maximum voor 2015 van (euro) 8.640. De toevoeging wordt daardoor gemaximeerd tot (euro) 8.640. Als het ondernemingsvermogen aan het eind van het kalenderjaar geen (euro) 50.000 was geweest, maar slechts (euro) 30.000 dan had de heer Z. Ondernemer slechts (euro) 5.000 kunnen toevoegen in plaats van (euro) 8.640.

Het volgende jaar heeft de heer Z. Ondernemer zijn onderneming gedeeltelijk gestaakt. De oudedagsreserve aan het begin van het kalenderjaar bedraagt (euro) 33.640 na de toevoeging in 2015. Het ondernemingsvermogen na gedeeltelijke staking bedraagt (euro)

30.000. De oudedagsreserve moet dan verplicht afnemen tot (euro) 30.000. In het daaropvolgende jaar neemt het ondernemingsvermogen echter weer toe tot (euro) 50.000. Er mag in dat jaar naast de normale toevoeging aan de oudedagsreserve nog een extra toevoeging van (euro) 3.640 gedaan worden.

Lijfrentepremie

Iedere belastingplichtige kan vanwege een pensioentekort premies voor lijfrenten in mindering brengen op zijn inkomen zolang hij de AOW-gerechtigde leeftijd nog niet heeft bereikt. Dit geldt ook voor de zelfstandig ondernemer. In veruit de meeste gevallen is het lijfrenteregime de enige mogelijkheid om buiten het ondernemingsrisico voorzieningen te treffen. Dit lijfrenteregime kent twee afdelingen:

- een generieke afdeling, die openstaat voor iedere belastingplichtige; en
- een specifieke afdeling die uitsluitend door de zelfstandig ondernemer kan worden gebruikt.

Generiek: jaarruimte en reserveringsruimte

Om gebruik te kunnen maken van de voordelen van het generieke lijfrentekader moet de belastingplichtige een pensioentekort kunnen aantonen over respectievelijk het onderhavige kalenderjaar (de jaarruimte) als de 7 jaar voorafgaande aan het onderhavige jaar (reserveringsruimte).

Bij het vaststellen van de premieruimte vanwege een pensioentekort gelden de volgende regels:

Jaarruimte

- De jaarruimte is 13,8% (2014:15,5%) van de premiegrondslag in het betreffende kalenderjaar. De premiegrondslag is de optelsom van de enkele inkomensbestanddelen gemaximeerd tot een totaal bedrag van € 100.000.
- De premiegrondslag is het verschil tussen de inkomensbestanddelen tot een maximum van 100.000 verminderd met (euro) 11.829.

Voor 2014 geldt het gemaximeerde inkomen nog niet. In 2014 is de premiegrondslag gemaximeerd op € 162.457.

- De jaarruimte wordt verminderd met de toename van de oudedagsreserve en de pensioenaangroei voor zover er uiteraard wordt deelgenomen aan een pensioenregeling in de tweede pijler:
- Als er in het betreffende jaar een toevoeging aan de oudedagsreserve heeft plaatsgevonden dan vermindert dit de jaarruimte met het bedrag van de toevoeging.
- Als er in het betreffende jaar pensioen opgebouwd is dan verstuurt de pensioenuitvoerder een opgave van de pensioenaangroei, de factor A. Deze factor A moet vermenigvuldigd worden met 6,5 (2014: 7,2). De jaarruimte moet vervolgens verminderd worden met dit bedrag.

Reserveringsruimte

De reserveringsruimte bestaat uit de onbenutte jaarruimte van de voorgaande zeven jaar. De reserveringsruimte in enig jaar bedraagt maximaal (euro) 6.989 voor een belastingplichtige met een leeftijd die meer dan 10 jaar verwijderd is van de AOW-gerechtigde leeftijd. En (euro) 13.802 voor een belastingplichtige met een leeftijd die minder dan 10 jaar verwijderd is van de AOW-gerechtigde leeftijd.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer heeft in 2015 een winst uit onderneming gerealiseerd van (euro) 100.000. De premiegrondslag bedraagt dan (euro) 100.000 –/– (euro) 11.829 = (euro) 88.171. De jaarruimte, 13,8% van dit bedrag, bedraagt dan (euro) 12.168. De oudedagsreserve is toegenomen met (euro) 8.640. Na aftrek hiervan resteert een jaarruimte van (euro) 3.527. In voorgaande drie jaren heeft de heer Ondernemer de jaarruimte niet benut. Stel dat hij hierdoor een reserveringsruimte van (euro) 7000 heeft. Omdat hij 53 jaar is, is de reserveringsruimte in 2015 beperkt tot (euro) 6.989. In 2015 kan hij dan (euro) 10.516 aan lijfrentepremies in aftrek brengen op zijn inkomen.

Specifieke lijfrentemogelijkheid voor ondernemers

Naast de jaarruimte en reserveringsruimte heeft de zelfstandig ondernemer twee aanvullende mogelijkheden om premies voor lijfrenten in aftrek te brengen op zijn inkomen:

Omzetting oudedagsreserve

Een zelfstandig ondernemer kan de oudedagsreserve omzetten in een lijfrente. De oudedagsreserve neemt dan af met het bedrag dat is omgezet in een lijfrente. De winst neemt daardoor toe met dat bedrag. De lijfrentepremie kan vervolgens in mindering gebracht worden op het belastbare inkomen. Hierdoor kan de oudedagsreserve zonder fiscale consequenties omgezet worden in een lijfrente. Deze omzetting heeft geen gevolgen voor de jaarruimte in dat jaar, omdat de toevoegingen aan de oudedagsreserve in eerdere jaren al tot vermindering van de jaarruimte hebben geleid. Het grote voordeel van deze omzetting is dat, daar waar er liquide middelen voorhanden zijn, deze liquide middelen rentedragend worden in een financieel (bancair of verzekerings)product. In tegenstelling tot de oudedagsreserve dat niets meer is dan een nominale voorziening. Daarnaast blijkt in de praktijk dat ondernemers zich er onvoldoende bewust van zijn dat de oudedagsreserve niets meer is dan een schuld met een belastingclaim die ooit moet worden ingelost, uiterlijk bij het staken van de onderneming.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer heeft eind 2014 een oudedagsreserve gevormd van (euro) 37.000. Hij besluit om (euro) 20.000 aan lijfrentepremie te betalen. De oudedagsreserve neemt daardoor af tot (euro) 17.000. De afname van (euro) 20.000 verhoogt de winst en de betaalde lijfrentepremie van (euro) 20.000 kan op de winst in mindering gebracht worden.

Door omzetting van de oudedagsreserve in een lijfrente wordt de oudedagsreserve in plaats van een papieren voorziening op de balans daadwerkelijk een oudedagsvoorziening voor de zelfstandig ondernemer. Als de ondernemer de gevormde oudedagsreserve niet omzet in een lijfrente dan wordt de oudedagsreserve in het jaar van

onttrekking tot de winst gerekend waarover volgens het progressieve IB tarief alsnog wordt aferekend. De vorming van de oudedagsreserve heeft dan alleen maar geleid tot belastinguitstel en niet tot een oudedagsvoorziening voor de zelfstandig ondernemer.

Omzetting stakingswinst

Een zelfstandig ondernemer kan de stakingswinst bij gehele of gedeeltelijke staking van zijn onderneming omzetten in een lijfrente. De lijfrentepremies kunnen in mindering gebracht worden op de belaste winst. De in aanmerking te nemen lijfrentepremies kunnen nooit hoger zijn dan de gerealiseerde winst. Het maximum van de in aftrek te brengen lijfrentepremies is verder afhankelijk van een aantal criteria, waaronder de leeftijd waarop de onderneming wordt gestaakt.

Als de zelfstandig ondernemer de onderneming staakt binnen 5 jaar voor het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd of als hij voor ten minste 45% arbeidsongeschikt is dan geldt er een maximum van (euro) 443.059. Dit maximum is ook van toepassing bij overlijden van de zelfstandig ondernemer en er door de nabestaanden een nabestaandenlijfrente wordt aangekocht.

Als de werknemer de onderneming staakt binnen 15 jaar voor het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd of een direct ingaande lijfrente aankoopt dan geldt er een maximum van (euro) 221.537. Een direct ingaande lijfrente kan dus ook worden bedongen als de onderneming op relatief jonge leeftijd wordt gestaakt. Voorwaarde is dat de lijfrenteuitkering dus direct moet gaan lopen en een levenslang karakter moet hebben. Dit zal er toe leiden dat de uitkering uit die lijfrente relatief laag zal zijn, afhankelijk van de marktrente en resterende levensverwachting op het moment van bedingen van de lijfrente bij de bank of verzekeraar. Het bedrag dat kan worden omgezet in een lijfrente is immers gemaximeerd.

In alle andere situaties is het maximum (euro) 110.774.

Op de genoemde maxima moeten een aantal reeds opgebouwde oudedagsvoorzieningen in mindering worden gebracht. Dit zijn:

- de oudedagsreserve omdat de oudedagsreserve op grond van de hiervoor besproken mogelijkheid reeds omgezet kan worden in een lijfrente;
- reeds eerder in aftrek gebrachte premies voor lijfrentes;
- de waarde van de voordelen uit een pensioenregeling.

Het maximum dat geldt voor de omzetting van de stakingswinst heeft dus de functie van een absoluut maximum van de totaal in aftrek te brengen lijfrentepremies.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer besluit om zijn onderneming in 2015 geheel te staken. Hij realiseert hiermee een stakingswinst van (euro) 150.000. Hij is 53 jaar, waardoor voor hem het op één na hoogste maximum van toepassing is voor de omzetting van stakingswinst in lijfrente. Dit is (euro) 221.537. Dit bedrag moet verminderd worden met de oudedagsreserve aan het begin van het jaar van (euro) 17.000, de reeds in lijfrente omgezette oudedagsreserve van (euro) 20.000 en de reeds in aftrek gebrachte lijfrentepremies op grond van de jaar en reserveringsruimte van (euro) 10.516. Er resteert dan minimaal (euro) 174.021. De stakingswinst is lager dan het maximum en kan dus geheel omgezet worden in een lijfrente. De heer Z. Ondernemer benut daardoor niet de gehele ruimte tot het maximum, omdat er niet meer winst omgezet kan worden in lijfrente dan er aan winst beschikbaar is.

Invloed van pensioenopbouw in de tweede pijler op ruimte in derde pijler

Bij de verschillende mogelijkheden is steeds aangegeven wat de invloed van eventuele pensioenopbouw is. In het lopende voorbeeld is echter steeds uitgegaan van een zelfstandig ondernemer zonder pensioenopbouw. Het effect van pensioenopbouw wordt daarom in het volgende voorbeeld apart geïllustreerd.

Voorbeeld

De heer Z. Ondernemer geniet in 2015 een winst uit onderneming van (euro) 100.000. Zijn oudedagsreserve aan het begin van het ka-

lenderjaar bedraagt (euro) 25.000. Het ondernemingsvermogen aan het eind van het kalenderjaar bedraagt (euro) 50.000. Een toevoeging aan de oudedagsreserve van 9,8% van de winst bedraagt (euro) 9.800. Dit is echter hoger dan het maximum voor 2015 van (euro) 8.640. Daarnaast heeft de heer Z. Ondernemer net als voorgaande jaren (euro) 5000 aan pensioenpremies betaald. De toevoeging aan de oudedagsreserve bedraagt daardoor maximaal (euro) 3.640.

De heer Z. Ondernemer wil in 2015 eveneens gebruikmaken van de jaarruimte en reserveringsruimte. Zijn premiegrondslag in 2015 bedraagt dan (euro) 100.000 –/– (euro) 11 829 = (euro) 88.171. De jaarruimte, 13,8% van dit bedrag, bedraagt dan (euro) 12.168. De oudedagsreserve is toegenomen met (euro) 3.640. Na aftrek hiervan resteert een jaarruimte van (euro) 8.528. Hierop moet 6,5 maal de pensioenaangroei in 2014 in mindering gebracht worden. De pensioenaangroei in 2014 is (euro) 600. De jaarruimte bedraagt dan (euro) 4.628. De pensioenopbouw verlaagt de jaarruimte, maar doordat ook de toevoeging aan de oudedagsreserve hierdoor lager wordt is de totale jaarruimte in 2015 door de pensioenopbouw niet lager. De pensioenopbouw heeft ook in eerdere jaren effect op de jaarruimte. Om redenen van eenvoud gaan we er vanuit dat de reserveringsruimte nog steeds (euro) 7000 bedraagt. Omdat hij 50 jaar is, is de reserveringsruimte beperkt tot (euro) 6.989. In 2015 kan hij (euro) 11.628 aan lijfrentepremies in aftrek brengen op zijn inkomen.

De heer Z. Ondernemer heeft eind 2015 een oudedagsreserve gevormd van (euro) 28.640. Hij besluit om (euro) 20.000 aan lijfrentepremie te betalen. De oudedagsreserve neemt daardoor af tot (euro) 8 640. De afname van (euro) 20.000 verhoogt de winst en de betaalde lijfrentepremie van (euro) 20.000 kan op de winst in mindering gebracht worden.

De heer Z. Ondernemer besluit om zijn onderneming in 2015 geheel te staken. Hij realiseert hiermee een stakingswinst van (euro) 150.000. Hij is 53 jaar, waardoor voor hem het op één na hoogst maximum van toepassing is voor de omzetting van stakingswinst in lijfrente. Dit is (euro) 221.537. Dit bedrag moet verminderd worden met de oudedagsreserve aan het begin van het jaar van (euro) 8.640, de reeds in lijfrente omgezette oudedagsreserve van (euro)

20.000 en de reeds in aftrek gebrachte lijfrentepremies op grond van de jaarruimte en reserveringsruimte van (euro) 11.628 evenals de waarde van de pensioenaanspraken. Er is in 2013 en 2014 pensioen opgebouwd. Uitgaande van een premie van (euro) 5000 per jaar en 5% rendement is de waarde hiervan eind 2014 ongeveer (euro) 10.500. Er resteert dan ten minste (euro) 170.769. De stakingswinst is lager dan het maximum en kan dus geheel omgezet worden in een lijfrente. De heer Z. Ondernemer benut daardoor niet de gehele ruimte tot het maximum, omdat er niet meer winst omgezet kan worden in lijfrente dan er aan winst beschikbaar is.

6 Van opbouw naar uitkering in de derde pijler

Tot nu toe is beschreven hoe het oudedagsbudget kan worden bepaald binnen het lijfrenteregime van de Inkomstenbelasting. Om tot daadwerkelijke aftrek over te kunnen gaan, moet de betaalde premie uiteindelijk worden aangewend voor één van de toegestane lijfrentevormen. In tegenstelling tot hetgeen het begrip oudedagsvoorziening suggereert kan de premie ook aangewend worden voor een voorziening voor de nabestaanden.

De lijfrentepremie die betaald wordt aan een financiële instelling, dat kan een bank zijn of een levensverzekeraar, levert, afhankelijk van het gekozen financiële product alleen een kapitaal op bij in leven zijn, een kapitaal bij overlijden, of een mengvorm van beiden (gemengde verzekering).

Een lijfrente uitkering is een specifieke vorm van een periodieke uitkering en dient in beginsel vast en gelijkmatig te zijn. Dat wil zeggen dat de uitkering niet mag variëren in hoogte. Wel is het toegestaan om een vaste indexatie te bedingen.

Voorzieningen voor de oudedag en overlijden

Het lijfrenteregime kent de volgende lijfrentevormen:

1. Levenslange oudedagslijfrente. Dit is een levenslange uitkering, ingaande in het jaar uiterlijk 5 jaar na het jaar waarin de zelfstandig ondernemer de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, en eindigend bij het overlijden van de ondernemer. Komt de zelfstandig ondernemer

te overlijden, dan is het mogelijk om een afgeleide uitkering, bijvoorbeeld 70% van de oorspronkelijke uitkering te laten toekomen aan de partner zonder daarmee het begrip 'vast en gelijkmatig' geweld aan te doen. Daar waar de oudedagslijfrente wordt bedongen bij een bank, is het levenslang karakter omgezet in een uitkering voor 20 jaar. Overlijdt de zelfstandig ondernemer in dat geval binnen de gestelde termijn dan worden de resterende termijnen uitgekeerd aan de erfgenamen.

2. Tijdelijke oudedagslijfrente. Dit is een tijdelijke uitkering met een looptijd van ten minste vijf jaar waarvan de ingangsdatum niet eerder ligt dan het jaar waarin de zelfstandig ondernemer de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt en niet later dan in het jaar uiterlijk 5 jaar na het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. De hoogte van deze uitkering mag, beoordeeld naar het tijdstip van premiebetaling, niet meer dan (euro) 20.953 bedragen.
3. Nabestaandenlijfrente. Deze nabestaandenlijfrente wordt uitgekeerd indien de zelfstandig ondernemer is overleden en wordt, afhankelijk van degene aan wie de uitkering wordt gedaan, tijdelijk of levenslang uitgekeerd. In tegenstelling tot het nabestaandenpensioen, waarvoor de partner en/of de kinderen in aanmerking komen, kan in beginsel iedereen worden aangewezen als begunstigde voor een nabestaandenlijfrente.

De eis dat een levenslange en tijdelijke oudedagslijfrente uiterlijk in moet gaan in het jaar 5 jaar na het jaar waarin de zelfstandig ondernemer de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, geldt niet voor omzetting van de oudedagsreserve en stakingswinst als de uitkeringen direct ingaan. Op deze wijze wordt voorkomen dat een zelfstandig ondernemer gedwongen wordt om zijn onderneming te staken op dat moment om nog gebruik te kunnen maken van de lijfrentepremieaftrek.

Voorzieningen bij arbeidsongeschiktheid

Naast voorzieningen voor de dekking van het inkomen voor de oudedag en bij overlijden geldt ook dat de zelfstandig ondernemer na moet denken over zijn inkomen als hij geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt wordt. Als ondernemer is hij immers uitgesloten van de WIA, de werknemersverzekering voor gehele of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid. Met de afschaffing van de WAZ is er geen enkele basisvoorziening meer. De premie die de zelfstandig

ondernemer betaalt voor een verzekering die de inkomstensterugval bij arbeidsongeschiktheid opvangt is als uitgave voor inkomensvoorzieningen aftrekbaar. Aan dit bedrag is geen maximum gebonden. Het maximum wordt bepaald doordat een verzekeringsmaatschappij een maximum stelt aan het te verzekeren belang. Een verzekeraar zal niet het volledige inkomen willen verzekeren, omdat de verzekerde dan geen financieel nadeel ondervindt van arbeidsongeschiktheid en daardoor niet erg gemotiveerd zal zijn om arbeidsongeschiktheid te voorkomen dan wel te streven naar herstel. In de praktijk wordt vaak 70% of 80% van het inkomen verzekerd. Dit is het indenniteitsbeginsel dat van toepassing is op schadeverzekeringen.

De rol van de lijfrente BV

In de gevallen dat de ondernemer zijn onderneming na verloop van tijd gaat voeren middels een besloten vennootschap heeft hij de keuze om, in het kader van een zogenoemde ‘ruisende inbreng’ de stakingswinstlijfrente en oudedagsreserve niet onder te brengen bij een levensverzekeraar maar bij de besloten vennootschap waarin de onderneming wordt voortgezet. De besloten vennootschap wordt daarmee de uitvoerder van de lijfrenteovereenkomst. Deze lijfrente moet aan dezelfde voorwaarden en regels voldoen als de lijfrente die is ondergebracht bij een levensverzekeraar. Zo worden er dezelfde eisen gesteld aan de vaststelling van de hoogte, ingangsmoment en duur van de stakingswinstlijfrente.

Deze lijfrenteverplichting moet worden gewaardeerd volgens goed koopmansgebruik. De waarderingsregels worden over het algemeen ingevuld door jurisprudentie. In de meeste gevallen gaat het om een gerichte lijfrente. Dit is een lijfrentecontract waarvan het eindkapitaal (‘doelvermogen’) wordt vastgesteld op basis van een rekenkundige oprenting tegen een op het moment van bedingen overeengekomen rekenrente (‘rekengrootheid’). Pas op de einddatum wordt het kapitaal omgezet in een lijfrente uitkering tegen op dat moment gehanteerde lijfrentetarieven. De Hoge Raad heeft beslist dat hier sprake is van een langlopende verplichting welke jaarlijks moet worden gewaardeerd tegen de dan geldende marktrente, overigens zonder sterfte elementen. Is de marktrente gestegen ten opzichte van de oorspronkelijke rente dan daalt de verplich-

ting maar kan bevroren worden op het oorspronkelijk niveau. Een gedaalde marktrente leidt tot een stijging van de verplichting. Maar de verplichting mag niet worden gewaardeerd tegen een marktrente lager dan 4%.

In die gevallen waarin sprake is van een zogenoemde zuivere lijfrente – dit is een lijfrente waarvan de hoogte en duur van de uitkeringen al vaststaan bij het bedingen van de lijfrente en daarmee vergelijkbaar met een pensioen in eigen beheer van een dga – wordt de verplichting jaarlijks actuariëel gewaardeerd op basis van algemeen aanvaarde actuariële grondslagen tegen een rekenrente van ten minste 4%.

In beide gevallen zal er tussen partijen bij het aangaan van de lijfrentevereenkomst zakelijk gehandeld moeten worden alsof er sprake is van het bedingen van de lijfrente bij een levensverzekeraar.

7 **Recente ontwikkelingen**

In dit kader bespreken we twee recente ontwikkelingen, te weten de netto-lijfrente en het pensioenfonds voor de zzp-er.

De netto-lijfrente

In de eerder aangehaalde novelle bij het wetsvoorstel VMO is een nieuw fiscaal vehikel geïntroduceerd. De zogenaamde netto lijfrente. De term 'lijfrente' is enigszins verwarrend omdat het niet uitsluitend een lijfrente in de zin van de Wet Inkomstenbelasting kan betreffen, maar ook een pensioen in de zin van de Wet Loonbelasting. In dit kader echter, beperken we ons tot de toepassing voor de zelfstandig ondernemer.

De netto-lijfrente betreft de aanvullende spaarfaciliteit voor inkomens boven € 100.000,-. Zoals eerder al geschreven in het onderdeel 'Generiek: jaarruimte en reserveringsruimte' geldt vanaf 2015 een gemaximeerd inkomen voor de vaststelling van de fiscaal aftrekbare premie volgens het lijfrenteregime van € 100.000. Als tegemoetkoming voor de hogere inkomens die hiermee terugvalen op een lagere pensioen- en lijfrenteopbouw, wordt het mogelijk

om, zonder fiscale aftrekbaarheid in box 1 maar door middel van een extra vrijstelling in box 3, te sparen voor een aanvullende, onbelaste oudedagsvoorziening. De hoogte van het jaarlijks te sparen bedrag is leeftijdsafhankelijk en volgt, naar verwachting, de percentages die gelden voor beschikbare premie pensioenregelingen. De jaarlijkse bedragen worden gestort in een financieel product. Deze bedragen zijn, zoals gesteld, niet aftrekbaar. Het uiteindelijke kapitaal moet echter wel worden omgezet in een lijfrente. Deze lijfrente moet 'gewoon' voldoen aan de eisen die aan lijfrentes worden gesteld. Zie hiervoor het onderdeel 'voorzieningen voor oudedag en overlijden'. Met dien verstande dat daar waar er maxima worden gesteld aan de hoogte van het bedrag dat kan worden ingelegd of aan de hoogte van de lijfrente die uiteindelijk wordt bedongen, dit maximum wordt verminderd met een tariefscorrectiefactor gebaseerd op het toptarief in de Inkomstenbelasting. Op dit moment is deze correctiefactor gelijk aan 48%, zijnde 100%-52%.

Voorbeeld

Een 45 jarige ondernemer heeft een winst uit onderneming van € 120.000. Over € 20.000 kan er dus geen aftrekbare lijfrentepremie worden betaald aan een bank of verzekeraar. De hoogte van de niet-aftrekbare inleg in een netto-lijfrentevoorziening voor een 45 jarige ondernemer bedraagt, voorlopig, 14,2% maal 48% maal € 20.000 is € 1.363,20. Dit bedrag wordt gestort in een bancair of verzekeringstechnisch lijfrenteproduct. Met de opbrengst van deze al dan niet jaarlijks ingelegde bedragen wordt een lijfrente aangekocht. Deze ondernemer wil graag een tijdelijke netto oudedagslijfrente als aanvulling voor de oudedag. Deze kan dan echter niet hoger zijn dan 48% van € 20.953, oftewel € 10.057 per jaar, zijnde het maximale bedrag per jaar voor deze lijfrentevorm.

Aanwending van het kapitaal voor een netto-lijfrente is verplicht. Kiest de ondernemer er echter voor om het kapitaal niet om te zetten in een netto-lijfrente wordt het genoten box 3-voordeel achteraf teruggenomen.

De contouren van de netto-lijfrente zijn hiermee geschetst. De uiteindelijke inkleuring van deze contouren, zoals onder meer de wijze van uitvoeren van deze netto-lijfrente voorziening door pensi-

oefondsen, de hoogte van de maximale inleg en het sanctieregime, is nog onderdeel van de parlementaire behandeling van de Verzamelwet Pensioenen ten tijde van het schrijven van deze leidraad (mei 2014).

Het pensioenfonds voor de ZZP-er

Bij het pensioenakkoord dat de coalitie VVD-PvdA heeft gesloten met de constructieve oppositiepartijen D66, ChristenUnie en SGP is onder meer overeengekomen om de haalbaarheid van een vrijwillige pensioenregeling in de derde pijler te onderzoeken, dat kan worden uitgevoerd door een beleggingsinstelling. De fracties hebben de breed gedragen wens geuit om de mogelijkheden van pensioenopbouw door zelfstandig ondernemers te versterken. Daarbij heeft men in een werkgroep waarin ook belangenvertegenwoordigers van zelfstandig ondernemers zitting hebben, de wens geuit om het voor pensioen gespaarde vermogen aan te kunnen wenden in geval van arbeidsongeschiktheid. Ook voorziet de regeling, naar verwachting, in een bescherming van het vermogen in het geval de ondernemer terugvalt op de bijstand en, zonder aanvullende wettelijke maatregelen, onder de vermogenstoets komt. De regeling steunt voorts op twee belangrijke kenmerken: flexibiliteit en collectiviteit. De zzp-er kan in- en uitstappen en de hoogte van de inleg zelf bepalen. De pensioenuitkering kent geen levenslange verplichting, in tegenstelling tot het werknemerspensioen.

Ook voor dit initiatief geldt dat de contouren zijn geschetst maar waarvan de uitwerking nog zijn beslag moet krijgen ten tijde van het schrijven van deze leidraad (mei 2014).

8 Conclusies

- Voor de zelfstandig ondernemer geldt dat de mogelijkheden om een oudedagsvoorziening op te bouwen van oudsher hoofdzakelijk worden bepaald door de fiscale regels in de Wet op de Inkomstenbelasting. Toch zijn er enige overeenkomsten te trekken met de dga. Voor zowel de ondernemer als de dga geldt dat zij niet terug kunnen vallen op een basisvoorziening in het geval van arbeidsongeschiktheid. Het risico op een substantiële teruggang in inkomen doordat

- de ondernemer arbeidsongeschikt wordt moet worden verzekerd, tenzij er uiteraard voldoende vermogen is om de inkomstenstroom op een andere wijze op te vangen.
- Zowel de dga als de zelfstandig ondernemer kunnen een voorziening opbouwen binnen de eigen onderneming. De dga door middel van pensioen in eigen beheer, de ondernemer met een oudedagsreserve. Voor beiden geldt dat het vormen van de voorziening tevens verlangt dat er ook een daadwerkelijke reservering van vermogen plaatsvindt. Ontbreekt dat dan blijft de voorziening niet meer dan een papieren verplichting. Voor de ondernemer geldt dat er in ieder geval vermogen moet worden gereserveerd om de belastingclaim over de gevormde oudedagsreserve bij staking af te lossen indien de ondernemer besluit om de oudedagsreserve niet om te zetten in een lijfrente.
 - De opgebouwde voorziening binnen de eigen onderneming is voor zowel de dga als de zelfstandig ondernemer onvoldoende om te voorzien in een adequate nabestaandenvoorziening bij overlijden. Een adequate nabestaandenvoorziening kan dan alleen gerealiseerd worden als dit is afgedekt middels een overlijdensrisicoverzekering. De dga kan dit realiseren door een dergelijke verzekering te sluiten ten laste van de vennootschap. De zelfstandig ondernemer moet hiervoor een nabestaandenlijfrente verzekeren. Dit kan door omzetting van een gedeelte van de oudedagsreserve of door de jaar en/of reserveringsruimte (gedeeltelijk) te benutten. De premie voor de nabestaandenlijfrente is immers aftrekbaar. Is er geen of onvoldoende 'ruimte' dan is een alternatief om er geen nabestaandenlijfrenteclausule op te zetten maar gewoon als overlijdensrisicoverzekering te sluiten in privé. De premie is dan niet aftrekbaar, de uitkering onbelast voor het progressieve tarief. De uitkering valt daarna in box 3 van de begunstigde.
 - De oudedagsreserve is een nominaal bedrag dat kan worden gereserveerd. Dit bedrag is niet inflatiebestendig. Het verdient daarom uw aandacht om, als er een oudedagsreserve is opgebouwd én de ondernemer beschikt over liquiditeiten én deze liquiditeiten kunnen definitief geoormerkt worden voor de oudedag, de mogelijkheid van tussentijdse 'doorrol' naar een financieel product te overwegen. Immers, hoe eerder de reserve rentedragend wordt in een financieel product, hoe hoger uiteindelijk het inkomen voor de oudedag.
 - Sinds 2008 is het mogelijk om lijfrentepremies ook te betalen aan lijfrenterekening bij een bankinstelling, het banksparen, zie A.7.3.5

Banksparen. De uitvoering van lijfrenteovereenkomsten is zo niet meer uitsluitend voorbehouden aan levensverzekeringsmaatschappijen. Afhankelijk van het doel van de voorziening kan één van beide type voorzieningen het beste passen bij de zelfstandig ondernemer. Het grote voordeel van een levensverzekeraar als uitvoerder van de levenlange oudedagsvoorziening is het feit dat de verzekeraar het langlevenrisico afdekt. Ongeacht het moment waarop de ondernemer en partner overlijden, wordt er altijd een periodieke uitkering gedaan. Dat is ook direct het nadeel van een verzekerde oplossing. Immers, de verzekeraar prijst dit langlevenrisico in, in de vaststelling van de hoogte van de uitkering. Een ‘levenslange’ oudedagslijfrente bij een bancaire instelling is niet levenslang, doch slechts beperkt tot 20 jaar, ongeacht of de ondernemer en partner, nog in leven zijn. Daartegenover staat veelal een hogere uitkering.

- Vooralsnog lijkt de netto-lijfrente faciliteit niet of nauwelijks een aantrekkelijk instrument te zijn voor oudedagssparen. Het netto voordeel door de extra vrijstelling in box 3 is beperkt in vergelijking tot de gedwongen aanwending van het kapitaal in de vorm van een periodieke uitkering. Neemt de ondernemer de nog nader in te vullen sanctie voor lief, dan is dit wel een instrument met disciplinerende werking. Er wordt geld tijdig bestemd voor de oudedag waarbij er op het moment waarop er daadwerkelijk een lijfrente moet worden aangekocht, alsnog kan worden besloten om het vermogen op een andere wijze aan te wenden.
- Of en zo ja, op welke wijze het pensioenfonds voor de zzp-er tot stand komt is nog onbekend. Wel is dit het zoveelste teken dat het de overheid menens is in het bewuster maken van ondernemers om ook te sparen voor de oudedag. Een belangrijke rol ligt hier weggelegd voor de adviseur. Een deel van deze advisering ligt uiteindelijk op het terrein van de Wet op het financieel toezicht. Namelijk daar waar de adviseur concrete financiële producten gaat aanbevelen (‘adviseren’) en handelingen verricht die leiden tot de totstandkoming van een financieel product (‘bemiddelen’). Maar dit zijn vaak handelingen die volgen op een algemeen geformuleerd pensioenadvies. Een advies dat kan starten bij de bespreking van de jaarrekening en concept aangifte Inkomstenbelasting.